

Mõistatamise roll kosja- ja pulmakombestik

Piret Voolaid

Kui mõistatusele vale vastuse andmine ka päris eluga jumalagajattu ei tähendanud, siis oma saatust võis rahvalt kogutud üleskirjutuste kohaselt õige/väara vastusega suunata küll. Mõistatuse andmine on kuulunud ka kosjakombestikku. Vastumeelse kosilase olevat noorikueas neiu vanemad keeruka mõistatusega nagu mitmes muinasjutuski perest eemale tõrjunud, näiteks alljärgneva Mall Proodeli (Hiimäe) 1956. aastal kogutud teate põhjal.

Kui noormees tuli kosja, anti talle neiu vanemate poolt mõistatus lahendada. Mõistatata õigesti, oli ka kosjaskäik õnnestunud; kui ta aga „kimpu jäi“ ja seega oma rumalust näitas, ei võetud kosjasid vastu ning kosilane katsus õnne mõnes teises majas. Meelepärasele kosilasele esitanud neiu vanemad lihtsama mõistatuse. Kas seda käesoleval sajandil siinkandis kasutatud on, pole täpselt teada, aga 19. saj. lõpul oli ta veel laialt levinud, seletab Pouliine Kiiver. RKM II 61, 55 < Iisaku, Mäetaguse

Mõistatamine oli pulmakombestik

veimevaka jagamise osaks, kus leidis aset kingituste töötamine pärast andide jagamist (Tedre 1973: 87). Kinkijad olid eeskätt omaksed ja sugulased. Lubadused olid metafoorsed või humoristlikud. Nii kinkis meheisa noorikule „heinamaa, mida kuus korda nädalas niita saab“ (s.o toa pühkimine). Meheõde kinkis noorikule „kaelkoogud kahasse ja toobripuu pooleks“ (loomade toimetamine). Kingiti veel „parsit äkk“ (kass), „tuulelaev ja seitse sülda siidinööri“ (kätki ja mähkmed), „heinamaa, mida aastast neli korda niita saab“ (lammas), „äke, mis tagurpidi äestab“ (kana), „matt mantsika maad, ise päävaks peale noppima“ (lubadus vaderiks hakata), „kui kuu – siis kübar, kui pääv – siis pärg“ (poja puhul kübar, tütre puhul tanu) jne. *Pulma pruukidest* annab ülevaate järgmine D. Pruhli kirjapanek 1894. aastast:

Kui annid jägatud ja raha panemine ja lõppetusele sai, siis isamees hakas noore paarile kinki tellima. Sest kaks pesa ehitajad lindu on, kellele meie peaksime aitama pesa ehitada, j.n.e. Kes siis tahtis kinkida, see läks ja ütles oma lubatuse ära, ja selle eest sai jälle õlut ehk viina antud, ja ka õnnistatud. Kink ei saanud mitte otsekohe sõnatega välja ööltud, vaid ikka mõistumoodi nii kui; kätki kinkija ütles: kingin laeva, mesipuu: tündritäis kärbasid. Lapse nartsud tosin ehk pool salvrätikud, kana kes tagurpidi tööd teeb, lapse müts, paljas pea ei ole ilus näha lapse kuub, veike laps on kuuega ilusam, varss. Kellega esimene poeg kiriku sõidab vasikas, kellest lüpsja ehk kündja saab. Lammas, kellel neli kord aastast peab kuue seljast ära võtma j. n. e. Mõni ütles ka: kingin lamba, kingin lehma ehk kingin vankri, mõni noor mees ka: kingin noore paarile pulmad ehk „pulmad tagasi“. Nenda kinkisid suurem jagu pulmalisi üht ja teist ja iga üks otsis oma kingile parajaid sõnu, kuda naljakam, seda parem. E 5167 < Haljala

Tedre järgi polevatki tegelikkuses ennemuiste pulmakinke tehtud, välja arvatud nooriku kaasavara ja vaderite annetused (sammas, lk 88).